

33

BORCU GECİKTİRMEK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ

Ebû Hureyre'den (r.a.) rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: **“Zengin borcunu geciktirmesi zulümdür”**¹⁹⁵.

195 Buhâri, İstikrâz, 12.

AÇIKLAMA

Hadisin başka bir tariki şöyledir: “Zenginın borcunu geciktirmesi zulümdür. Sizden biriniz alacağı konusunda ödeme gücü ve imkanı olan bir kimseye havale edildiğinde ona uysun (yani havaleyi kabul etsin).¹⁹⁶Hadiste sözü edilen havale, borcu birinin zimmetinden başka birinin zimmetine nakletmek demektir.

Zenginden maksat ödeme gücü ve imkanı olan borçlu kimsedir. Ödeme gücü ve imkanı olduğu halde türlü oyun ve hilelerle borcunu erteleterek bundan kazanç uman kimse zâlim olmaktadır. Çünkü zulüm yapılması gerekeni yapmamak, adaletten uzaklaşmak ve ayrılmak demektir. Bu durumda mesela ödeme vakti geldiği halde borcunu ödemeyerek dövizin düşmesini veya yükselmesini bekleyen bir kimse, borçlu olduğu kişi veya kuruma zulüm ve eziyet etmiş olmaktadır.

Hanefi mezhebine göre, borçlu alacaklı tarafından mahkemeye verildiği takdirde hâkim onu hapse mahkûm eder. Şayet borçlu zengin ise borcunu ödemedikçe bırakmaz, fa kir ise serbest bırakır. Borcun ödünç, mehir veya eşya bedeli olması arasında bir fark yoktur. Bu hususta hapis cezası uygulaması, ödeme imkanı bulunan borçluyu ödemeye icbâr ve sevk maksadına yöneliktir.

Rasûl-i Ekrem’in, borçlu bir cenazenin namazını kılmak istemediğini ifade eden vak’a, Seleme b. el-Ekva’ (r.a) tarafından şöyle anlatılır: Peygamber’in (s.a) yanında oturuyorduk, o sırada bir cenaze getirildi. “Cenazenin namazını kıldırsanız!” dediler. Hz. Peygamber, “Ölenin üzerinde borç var mıdır? diye sordu. Onlar, “hayır” dediler. Hz. Pey-

196 Buhârî, Havâlât, 1; Müslim, Mûsâkât, 33; Ebû Dâvûd, Büyü, 10; Tirmizî, Büyü, 66; İbn Mâce, Sadakât, 8.

gamber, “Geriye bir şey bıraktı mı” diye sordu. Onlar, “hayır” dediler. Bunun üzerine cenaze namazını kıldı/kıldırdı. Sonra başka bir cenaze getirildi. “Ey Allah’ın Rasûlü, cenazenin namazını kıldırırsanız!” dediler. Hz. Peygamber, “Ölenin üzerinde borç var mıdır?” diye sordu. “Evet vardır” denildi. Hz. Peygamber, “Geriye bir şey bıraktı mı” diye sordu. “Üç dinar bıraktı” dediler. Bunun üzerine cenaze namazını kıldırdı. Sonra üçüncü bir cenaze getirildi. “Cenazenin namazını kıldırırsanız!” dediler. Hz. Peygamber, “Geriye bir şey bıraktı mı” diye sordu. “Hayır” dediler. “Üzerinde borç var mıdır? diye sordu. “Üç dinar borcu vardır” dediler. Hz. Peygamber, “Arkadaşımızın cenaze namazını siz kıldırın!” buyurdu. Ebû Katâde (r.a), “Ey Allah’ın Rasûlü, onun borcunu ben üstleniyorm, namazı siz kıldırınız” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber cenazenin namazını kıldırdı¹⁹⁷.

İmam Nevevî (v. 676/1277), başka benzerleri bulunan bu uygulamanın, borçlu ölen kimsenin cenaze namazını Rasûl-i Ekrem’in kıldırdığı dua etmesinden mahrum bırakmamak için borcu ödemeye teşvik olsun diye yapıldığı söyler. Münzirî (v. 656/1258), cenaze namazını kıldırılmadan önce mevtânın borcunu sorma uygulamasının sonraları kaldırıldığı görüştüne yer verir.

Burada Rasûl-i Ekrem’in ağır borç yükünden Allah’a sığındığını öğreten şu duaya yer vermekte fayda vardır: “Allahım! Keder ve üzüntüden, ağır borç yükü ve insanların baskısı altında ezilmekten sana sığınırım”¹⁹⁸. Rasûl-i Ekrem’in bu duası, borçlanmanın caiz olmadığı şeklinde anlaşılmaz. İhtiyaç ve zaruret halinde borçlanmak caizdir. Rasûl-i Ekrem’in de zaman zaman borçlandığı olmuştur. Onun bir Yahûdiden veresiye buğ-

197 Buhârî, Havâlât, 3, Kefâlet, 3.

198 Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

day satın aldığı ve demirden zırhını rehin olarak bıraktığı bilinir¹⁹⁹. Bu durumda Rasûl-i Ekrem'in endişe edip sakındığı ve sakındırdığı borçlanmanın, ödeme güçlüğü olan, üstesinden gelinemeyecek kadar ağır ve aşırı borçlanma olduğu anlaşılır.

Bu dualarıyla Rasûl-i Ekrem, dokunabilecek söz konusu bela ve musibetlerden yara almadan, stres ve depresyona girmeden selâmette kalabilmeyi öğretmiş olmaktadır. "Ayağını yorganına göre uzat" sözünü perçinleyen bu dua, gündelik harcamalarda orta yol izlenmesi gerektiği mesajını da vermektedir.

---

199 Buhârî, İstikrâz, 1; Müslim, Mûsâkât, 124.